

Here følger afskrift af Johannes Kellers optegnelser, gengivet i ”Fra Viborg Amt 1958”.

Udgivet af Historisk Samfund for Viborg Amt.

Dette er skrevet i den gamle sprogform:

## **Johannes Kellers Optegnelser.**

Ved lærer Valdemar Andersen.

De pfalzisk-hessiske indvandrere, som omkring 1760 tog den jydsk Alhede i besiddelse, kunne naturligvis ikke undgå at se, at der i tilgrænsende sogne, særlig de østlige, fandtes mere frugtbare egne og dermed gunstigere levevilkår, end Alheden foreløbig kunne frembyde. Tanken om at finde fodfæste og bopæl uden for Alheden lå nær, men samtidig var kolonisterne allerede fra deres ankomst blevet overbevist om, at en sådan ekspansion ud over Alhedens grænser ville møde kraftig modstand. Selv havde tyskerne, især i de første forvirrede år, ikke så sjældent givet anledning til, at omegnens beboere måtte føle sig forargede og opskræmte.

I løbet af den første menneskealder ændredes dette forhold dog lidt efter lidt. Kolonisterne fandt efterhånden en vis balance i tilværelsen, tilpassede sig hedebondens rent ydre livsform. Snart optrådte de hjemmehavende på markerne vidt og bredt omkring, og der var vel også blandt kolonisterne folk, som havde så meget handelstalent, at de kunne hamle op mod de jydsk bønder i en studehandel.

Her var utvivlsomt et berøringspunkt af betydning – jyderne har jo altid ydet den, der forstod at handle sig frem til en fyldt pengepose, skyldig respekt.

Var handelstalentet yderligere forbundet med almen god begavelse samt evne og energi til at udnytte begavelsen i heldig retning, således som det synes at have været tilfældet med *Johannes Keller*, hvis selvbiografiske optegnelser bringes i det følgende, var vejen ud over Alhedens grænse naturligvis fri. Denne mand, der, som det vil ses, tilhørte 3. generation af kolonisterne, opnåede, ganske vist dansk gift, en fremtrædende position i Thorning sogn. Alene dette, at Johannes Keller gav sig tid til skriftlig syslen, placerer ham tydeligt nok et trin over den almindelige jævne almue.

At han selv var klar over dette og bemærkede det i optegnelserne, er vel næppe at betragte som blot og bar selvros – den altid lurende fare i enhver selvbiografi – men lige så meget som et udtryk for, at Johannes Keller som den selvlærte mand havde betraadt vejen til bøgernes verden i ærbødighed.

\*

„Min Fader, Johann Georg Keller, var født i Mannheim ved Rhinen 1752 af Johan Jost Keller og Ane Margrethe Hahn. I Aaret 1758 forlode disse mine Bedsteforældre tillige med min Fader og en ældre Søn deres Fædreland for at blive ansat ved en Linned-fabrik i Odense i Fyn her i Danmark. Paa denne Tid ved Aaret 1760 blev Alheden under Frederik den 5. bebygget og min Farfader af Kongen kaldet til første Skolelærer og Kirkesanger paa Kolonien Frederikshede 1), hvor han også forblev til sin Død, der, saavidt jeg erindrers, indtraf i Aaret 1795.

Bemeldte min Fader opholdt sig hjemme hos sin Forældre til sit 24. Aar, i hvilken Tid han drev nogen Handel paa Hamborg med de i Egnen forarbejdede Uldstrømper. I Aaret 1776 fæstede han sig en Koloni-gaard 2) i Frederikshede og indlod sig i Ægteskab med Elisabeth Dorthea Jung, Datter af Johannes Jung og Ane Cathrine Katzeberger 3) af Kolonien Frederikshøj 4). Min Moder var da 18 Aar gl.; disse min Morfar og Mormoder vare hidkomne med de andre Tyskere ved Indkaldelsen til Hedernes Bebyggelse. De vare fra det Hessen-Darmstadtiske, hvor min Morfader havde været Schæfer 5) ved det Fyrstelige Schæfer i og uden Tvil havde et mere indbringende Levebrød end det, der blev ham tilmaalt paa Alheden, skønt han ogsaa her fik sit rigelige Udkomne ved at drive Værtskab og Slagteri.

Frugten, der først kom af mine Forældres Ægteskab, var mig, Johannes Keller, der er født til Verden i Frederikshede eller Havredal, som det kaldes i daglig Tale, den 19. Juni 1777. Omtrent 3 Aar derefter flyttede mine Forældre med mig og min yngre Broder, Johan Michael 5\*), fra Havredal til Stenrøgel i Thorning Sogn, hvor de levede sammen til de 30. Mai 1788, da min Fader døde af Blodstyrning, der gik ud af baade Næse og Mund, efter at de havde avlet 6 Børn sammen, nemlig 3 Dreng og 3 Piger, hvoraf den ene Dreng og den ene Pige vare forudgangne Fader i Evigheden. Jeg, som den øldste, kun 11 Aar gl., og en Søster 2 Aar. Da vor Fader og Forsørger var død, gav det kunsmørke Fremtids-Udsigter for vor Moder og os 4 smaa Gluter, der ej kunde komme hende til Hjælp ved hendes Gaards Bedrift. Vor Moder, der den Gang troede ej at burde gifte sig igen, resolverede da at tage Afstaaelses-Penge afsin Gaard og solgte alt løst og fast ved

offentlig Auktion, hvorved der tilfaldt mig i Arv 16 Rdl. dansk kurant. Min Moder satte sig da ned som Enke i Havredal hos min Farfader i sit 30. Aar. Jeg og min Broder kom da ud at tjene med at vogte Kreaturer som det eneste, vi kunde udrette, og jeg kom da til min Moster 6) i Trehuse, hvor jeg ankom i den strenge Vinter 1789. Der forblev jeg i ommeldte Egenskab til Julen samme Aar.

Det lod til, at den daværende Koloniforvalter, senere Amtsforvalter, Justitsraad Gjørup 7) vilde tage sig noget af mig ved denne Tid; jeg var og til den Ende kaldet til Viborg og blev en Herre forestillet. Hans Navn ved jeg ikke. Men nogen Tid efter blev det mig bekendtgjort, at der ej kunde blive deraf, fordi jeg var for ung. Jeg kan ikke nægte, at det jo da glædede mig, da jeg efter mit daværende Begreb helst blev, hvor jeg var. Jeg maatte altsaa paa ny fæstes til Hyrdestokken hos en Mand Johannes Bärthel 8) i Havredal, der var gift med mit Søskendebarn.

I Sommeren 1790 indlod min Moder sig i andet Ægteskab med Knud Knudsen Smed i Knudstrup (Thorning Sogn), og da jeg skulle gaa til Konfirmation næste Vinter, kom jeg hjem til dem til Jul. Jeg blev da og Konfirmeret i det tyske Sprog Fastelavns Søndag 1791 af den daværende Præst i Frederiks Hans Munk 9), ved hvilken Handling jeg af ham fik bedste Karakter med Udmærkelse.

I Foraaret 1791, efter at min Stedfader havde fæstet en Gaard i Stenrøgel, kom jeg da og med disse mine Forældre atter til det Sted, hvor jeg som Barn havde bortdrømt mine skyldfri Dage. Jeg da fjorten Aar og gik mine Forældre til Haande ved Markarbejde og af og til stod i Smedien hos min Stedfader, der havde bestemt at lære mig Smedehaandværket, som jeg da ogsaa for det meste lærte, og blev saaledes hjemme til mit 20. Aar.

Jeg erklærede da, at jeg ej havde, Lyst at afgive mig mere med Smedehaandværket. Derimod fattede jeg Lyst til Handelen; men hvormed skulde jeg begynde? Penge havde jeg ingen af, og uden saadanne lader sig ikke godt drive Handel. Dog, jeg hjalp mig, saa godt jeg kunde, jeg laante mig 10 Rdl. til de 2 Rdl., jeg selv havde, altsaa med 12 Rdl. i Lommen gik jeg til Holstebro, som det Sted, der var mig anvist, for at købe Kram eller andet Snurrepiberi, der skulde fortjenes noget paa. Hvad jeg købte derfor blev omsat 2 Gange i Vinteren 97, og i Sommeren 98 drog jeg til Skaaphuset 10) i Slet og Høst, hvor jer i 9 Uger fortjente 9 Rdl. og tillige blev af Manden 11) krediteret nogle Mark Tobak at udsælge til Vinter 98.

Imidlertid fik jeg Anvisning paa en daværende Hosekræmmer Hans Lund 12) i Hammerrum Herred, der indbragte fra Haderslev en stor Mængde Kramvarer, og af sammen blev jeg forsynet med saadanne af alt, hvad jeg kunde afsætte i 2 Vintre. Om Sommeren gik jeg i Tjeneste baade i Høsletten og Kornhøsten. Mit Tilhold havde jeg desuagtet hos mine Forældre om Vinteren, naar jeg engang imellem kom hjem. Jeg havde da efter 2 Aars Forløb bragt det saa vidt, at min Kassebeholdning var vokset til 100 Rdl. dansk kurant, og jeg troede mig da alt velhavende, om ikke rig.

Jeg troede nu i Aaret 1799 at turde begynde en Handel paa Ringkøbing med Huder og Skind og derfra føre Tobak og saa videre til Østerlandet igjen, da Ringkøbing i denne Tid næsten havde Jyllands Handel med disse Varer alene inde. Det blev da besluttet, at Anders Jørgensen, vor Nabos Søn, og jeg skulde være Interessenter i denne Handel, hvortil dennes Broder, Christian Jørgensen af Engesvang, som bekendt dermed skulde være vor Anfører. Heste og Vogn blev anskaffet. Jeg havde 100 Rdl. og min Kompagnon 40 Rdl. at skyde i Fælleskassen, men efter 3/4 Aars Forløb var den Stads forbi. Min Kompagnon var noget yngre end jeg og dertil af en gnaven og stivsindet Karakter, saa han derved gjorde sig forhadet af vore Handelskunder, hvoraf ingen vilde befatte sig med hem, men henviste alt til min Afgørelse. Dette fortrød min Stivnakke i den Grad, at han opsagde vor Interessentskab, og jeg, der havde været indlogeret hos hans Moder paa andet Aar, blev sagt ud til Mikkelsdag. Dette kom mig saa uventet og var mig saa ubegribeligt, at jeg i Førstningen, da dette blev mig forkyndt af Moderen, ikke vilde tro mine egne øren. Jeg resolverede da øjeblikkelig at ophæve vor Handel, hvilket og skete, og jeg fik et Værelse i Stand tilmig hos mine Forældre igen, hvor jeg indflyttede den 1. Oktober 99 og fortsatte der min begyndte Handel alene og for egen Regning, som jeg med Huder, Skind og Klude til Ringkøbing og Tobak derfra tilbage drev temmelig udbredt og hvad man nu kalder for en Landpranger i det Store.

Aaret 1801 blev temmelig uheldig for mig, da jeg i Efteraaret og Vinteren til dette Aar indkøbte flere Hundrede Huder og Dæggeskind, der formedelst den imellem England og Danmark i Foraaret udbrudte Krig faldt saa dybt i Prisen, at hvad jeg forhen havde fortjent gik i Løbet. Men da min Kredit alt var befæstet, saa arbejdede jeg mig atter frem, saa jeg om et Par Aar ganske havde forvunden mit Tab.

Jeg blev saaledes hos mine Forældre i Logis til Efteraaret 1804, i hvilket Aar der opkom en Uenighed mellem mine Forældre, der lod til at ville have en Separation til Følge. Jeg flyttede da til Anders Niensens i Thorning, hvor jeg tingede mig ind til Kost og Logi og der fortsatte min Handel. Mine Forældres Uenighed

blev lykkeligen jævnet, hvorefter de flyttede til Kjellerup og levede godt med hverandre til 1824, da min Moder døde i Juni Maaned samme aar.

Min Handel vedblev at lykkes temmelig godt for mig, saa jeg til Oktober 1807 havde bragt min lille Formue op til 1500 Rdl. dansk kurant foruden lidt Bohave. Paa trods af den Frihed, Kolonisternes Børn var tilstaaet for Militærtjeneste, og skønt jeg alt var 27 Aar gammel, da det unge mandskab blev indrullet, blev jeg indført i Rullen samme Tid. Englands Overfald paa vort Fædreland i Aaret 1807 gjorde det nødvendigt at oprette et nyt Landeværn, hvortil ifg. Plakaten af 6. Nov. 1807 alt Mandskab under 36 Aar Alderen, naar det ellers var tjenestedygtigt, skulde ansættes, naar de ej havde Gaarde og var bosatte.

Min Stilling var altsaa saadan, at jeg ikke kunne fritages. Jeg maatte da se at raade Bod herpaa og købte desaaarsag min nuværende Gaard i Thorning af Chresten Skovhus for 1440 Rdl. dansk kurant, fremlagde lovformelig Købekontrakt derpaa i Sessionen i Efteraaret 1807 og blev saaledes fri for Udskrivning 13). Min Herredsfoged, Hr. Holstein 14), begjærede mig beskikket til Lægdsmand for Thorning Sogn, der og straks skete, og da alle deputerede vare mig bevaagne, saa gik alt godt.

Jeg modtog og tilflyttede da denne Gaard, som jeg endnu bebor, i Foraaret 1808; min Søster, Ane Marie, holdt Hus for mig om Sommeren. I Efteraaret 1808 indlod jeg mig i Ægteskab med daværende Sognefoged Christen Bachs Datter, Maren Bach, og blev vort Bryllup holdt der i Gaarden 11. November 1808.

Den forommeldte Handel paa Ringkøbing blev vel endnu til dels fortsat, men formedelst Krigen med England, der skadede Danmarks Handel, kom der ej synderlig ud deraf. Jeg slog mig da i Aaret 1809 til Strømpehandelen, som jeg og hidtil har fortsat med temmelig Held, i de første Aaringen blot med hidrejsende Holstenere, men siden 1817 har jeg ogsaa været Kommissionær for nogle i Kjøbenhavn bosiddende Høsekræmmere, og saaledes siden den Tid afsat til begge Steder ikke ubetydeligt aarlig.

I 1810 valgtes jeg til Kirkeværge for Thorning Kirke. 1812 blev jeg beskikket tillige som Sognefoged, efter at bemeldte min Svigerfader havde frasagt sig det. DA Forordningen 1814 om Skolevæsenet paa Land kom, blev jeg beskikket til Sognets Skolepatron. Sognefogedbestillingen frasagde jeg mig i Foraaret 1818 og Kirkeværgeriet 1822, det sidste ved daværende Sognefogeds Chikanerier 15). Skolepatronatet er jeg vedbleven hidtil. Hvorvidt jeg har virket noget gavnligt ved Skolevæsenet her i Sognet eller i de andre Bestillinger, jeg har været betroet, derom vil Sognets almindelige Stemning imod mig give det bedste Vidnesbyrd: det staar derfor under samme Dom.

I sidste afvigte Maaned (Juli 1830) er jeg paany konstitueret som Sognefoged, men om jeg vedbliver som saadan beror paa Kongens Resolution, om jeg kan forundes Rettigheder tillige med de Sognefogder, der har tjent i 15 Aar.

At Sognet saavel som mine Foresatte ønsker, jeg maatte vedblive, er jeg, overbevist om; det staar da for det første derved.

Jeg har nu levet med min gode Kone, Maren Bach, i noget over 22 Aar, i hvilken Tid vi erevelsignet med 8 Børn, nemlig 5 Sønner og 3 Døtre, hvoraf de ældste født i juni 1809 og den yngste den 2. April 1822, alle levende og raske, og de 7 hjemme. Kun vor anden Søn, Christen, er fraværende ved Handelen i Kjøbenhavn nu siden 1825.

Skønt min lille Ejendom ikke har været tilstrækkelig til at underholde min talrige Familie, da jeg vilde give mine Børn en bedre Opdragelse og Dannelse end andre Almuebørn, saa kan jeg dog ikke klage, the jeg har jo havt ved min Handel, en aarlig Hjælp, der steds har befriet mig for alle Næringsssorger, og hvorved jeg undertiden har kunnet understøtte Andre og tillige levnet noget til uskyldige Fornøjelser eller og til at tilfredsstille min Videbegærlighed ved Læsning.

Da Læsning fra allerførst af stedse har været min kæreste Syssel, naar jeg havde mindste Lejlighed dertil, vil jeg her fremsætte, hvorledes jeg har begyndt og fortsat samme til denne Tid.

I mine Drengaar havde jeg ej anden Læsning end den, jeg kunde faa i Bibelen, da mine Forældre ej havde andre (Bøger) end denne og et Par andre gudelige Bøger, saa som Ahrentz: Sande Christendom 16), Müllers Huspostil 17), osv. De to sidste smagte mig ikke, men derimod fandt jeg Behag i Bibelen som historisk Bog. Jeg læste den derfor og saa flittig, at jeg, da jeg skulde konfirmeres: saa at sige kunde den ganske udenad. Vel var jeg, som jeg dengang troede, temmelig overbevist om den guddommelige Sandhed, og ay alt, hvad deri stod, var kommet fra Gud selv. Vel opstod undertiden det Spørgsmaal hos mig: Men hvad kunde Gud eller Jehova nænne at befale hele Familiens Udslette af Jorden, men disse og lignende Spørgsmaal blev for det meste afviste, skønt de herefter talte yderligere om større Drøftelse.

Jeg kom nu til den Tid, jeg begyndte at handle noget, hvorved jeg fortjente nogle Skillinger og derved blev i Stand til at forskaffe mig noget andet Læsning, dels ved Bøgernes Indkøb ved Auktion og dels ved Laan af saadanne, hvor jeg kom over dem. Aviserne maatte jeg ogsaa have, og derfor ved 1. Januar 1800

abonnerede jeg på "Viborg Samler" 18), som jeg nu har holdt i 31 Aar; desuden havde jeg af min fordums Ven og Præst Gundorp 19) Iversens Fynske Avis 20). Jeg læste saaledes to Aviser uden at forstaa alt, hvad jeg læste. Der gik saaledes nogle Aar hen, hvori jeg udvidede mine faa Kundskaber og uddannede mine Begreber det bedste, jeg kunde, til Efteraaret 1804, da jeg kom til Thorning og da tillige bemeldte min Præst og Ven med sjælden Godhed underrettede og oplyste mig i Alt, hvad jeg ej forstod. Ikke alene hans Bøger stod til min Tjeneste, og som jeg nød godt af, men ved næsten daglig Omgang, thi om Vinteren var jeg i det mindste hver anden Aften hos ham, fik jeg mere, og mere en anden Dannelse og de plumpe og grove Kanter, der hænger ved Almuen, mere og mere afslebne. Ved 1805 blev der oprettet et Læseselskab her i Herreder, hvori jeg tog Del og derved fik mig mange gode Skrifter at læse 21). Selv anskaffede jeg mig efterhaanden nogle Bøger, da min Videbegærlighed var til Alt, saa maatte jeg først have Lovbøger; Mandixes Landvæsens Ret 22). Den danske og norske Lovkyndighed for Lovkyndige Borgere 23), osv. Den kirkelige saavel som Verdens Historie med Geografien og Kort maatte og holde for. Kort jeg skulde vide alt, om det var muligt.

Førommeldte Læseselskab gik overstyr efter nogle Aars forløb og dermed min daglige Læsning noget formindsket. Imidlertid fik jeg Adgang til daværende Herredsfoged, Hr. Kancelliraad Holsteins betydelige Bogsamling, hvor jeg fik mangt et godt Skrift at læse. Min Omgang i Hr. Gundorphs Hus vedblev uafbrudt til han Død i 1819. Velsignet være hans Minde og Fred over hans Aske.

Den ham efterfølgende Præst var Steen Steensen Blicher, siden Nov. 1825 nu Præst i Spentrup ved Randers, med hvem og inderligste Venskab blev knyttet imellem ham og vort hele Hus og Familie, der stedse endnu efter hans Forflyttelse fortsætter; at jeg og profiterede ved Omgang med denne lærde og liberale Mand, skylder jeg Sandheden at bemærke 24).

Min Læsning blev imidlertid fortsat ved, at jeg 1823 indgik i et Læseselskab, der oprettedes af Hr. Boghandler Dons i Viborg, men nu i et Par Aarstid ophørt, saa jeg nu ej har noget ordentlig, men maa laane snart hist snart her at læse, hvad der kan faas fat i af før ej læste Skrifter 25).

Man vil saaledes skønne, hvorledes jeg som simpel Bondesøn, der ingen Undervisning har faaet, har erhvervet mig de Kundskaber og den Dannelse, jeg besidder frem for Andre i Almindelighed af mine Lige, og vil det af dette korte Omrids indses, at kun egen Stræben, egen Flid og Lyst til Kundskab og Aandsdannelse har været min Læremester og stadfæstet mit Valgsprog: "Messesket kan alt, hvad det alvorligt vilk, i hver moralsk Henseende."

Med Hensyn til mine Medmennesker, da kan jeg glæde mig ved at besidde Thorning Sognemænds Tillid og Kjærlighed iden Grad, der blev kuns faa til Del, mine Forsattes Velvillie og Agtelse og Bevaagenhed for mig. I de fleste Familier uden for Bondestanden har jeg og vunden Adgang, og Alle forekommer os med megen Godhed og Velvilje. Af virkelige Uvenner har jeg aldrig haft nogen, naar jeg ej vil nævne et Par Sognemænd, hvis slette og egennyttige Handlinger mod deres Medmennesker jeg undertiden har afsløret og derfor paadraget mig deres Had, der dog hverken er ænset af eller har haft nogen videre Følger for mig. Stedse har jeg været fornøjet med min Stilling og hidtil haft et muntert og tilfreds Sind med et frisk og sundt Legeme. Jeg har, nu jeg er næste 54 Aar gammel, i min Levetid kun 2 Gange været syg, nemlig af Skalandsfeber i miet 17. Aar og i denne Vinter af en stærk Forkælelses-Sygdom, hvoraf jeg dog nu, da jeg nedskriver dette i Marts 1831, ganske er kommet mig, saa jeg igen har paataget mig gamle Dont.

Dette fortsættes maaske herefter, men maa for det første lægges tilside.

## TILLÆG

I Aaret 1831 blev jeg angreben af Koldfeber, der tumlede mig stærk fra 22. April til June Maanedes Udgang, saa alt Kødets var pilleret af mig, og jeg saa at sige saa ud som et Skelet, men kom mig dog ganske igen og har siden ej haft nogen Men deraf.

I Efteraaret 1832 blev vor ældste Datter, Lie gift med A. Levring af Risbak (Sjørslev Sogn), og stod deres Bryllup her d. 16. Nov. samme Aar.

I Maj 1833 kom vor Søn, Knud Christian, i Handelslære til Kjøbenhavn. I Juni samme Aar frasagde jeg mig Skolepatronatet, foranlediget af Uoverensstemmelse mellem vor Præst, Pastor Jacobsen 26), og Skolekommissionen om Skolevæsenets Tarv.

I 1834 blev jeg ansat som Vejopsynsmand for Vestre Landevej heri Jurisdiktion.

I 1835 forlod ovenbemeldte Søn, K. Christian, Handelen og gav sig paa Veterinærskolen.

Den 1. Maj 1836 forpagtede vor ældste Søn, Johan Georg, Donsborg 27), paa 10 Aar, skønt der nok vil komme lidt eller intet ud deraf andet end Tab. Dette blev opfyldt, thi i Efteraaret 1838 flyttede han derfra igen med Tab til en Gaard i Elsborg, jeg købte ved Auktion tæt før Høsten.

I 1842 blev jeg ved mine Medborgeres Tillid valgt som Medlem af Viborg Amtsraad, hvoraf jeg udtraadte den 1. Maj 1945 efter Begæring forlods.

I Oktober 1849 blev jeg benaadet med Dannebrogsmændenes Hæderstegn.

## OPTEGNELSER

over hvad mærkværdigt, der har tildraget sig ned nigg og min Familie fra Nytaarsdagen 1808 saavel som Fødselsdages Antegnelser.

Jeg, Johannes Keller, er født til Verden d. 19nde Juni 1777. Min Kone, Maren Christensdatter Bach, er født den 14nde Juli 1779.

Den 1ste Maj 1808 modtog jeg Gaarden Kauergaard. Gaarden var forfalden i alle Dele, saa jeg samme Aar maatte omtække den for det meste overalt.

1808 først i Oktober fik jeg min Kone maren Bach af Thorning til mig og celebreret vor Bryllupsfest 11. Nov. s.a.

1809, den 18, juni om Aftenen Kl. 9, blev os født vor ældste Søn og fik i Daaben Navnet *Johan Georg*.

1810 opbyggede jeg det søndre Hus. Samme Aar blev min Kone angreben af en svær Sygdom, som lod til at hun ikke vilde have levet, men som dog Gud, til min og vor Søns Glæde, lod ske, saa hun fuldkommen kom sig.

1811 1. Febr. om morgen Kl. 4, blev vi atter velsignet med en Søn, som i Daaben fik navnet *Christen Bach*.

I Sommeren 1811 ombyggede jeg der østre eller Fæhuset. I 1912 om Sommeren fik jeg en Del brændte Sten fra Kjærsholm, hvoraf je murede for det meste alle Vegne paa Gaarde, som forhen ej var andet end som klinede, samt blev lagt Fjælgulv i østre Hus og Gavlen muret.

1813. 31. Jan., Morgenen Kl. 6, velsignede Gus os med en Datter, Mette Elisabeth Dorthea.

I Sommeren 1813 byggede jeg Tørvehuse og Svinesti her i Gaarden. 1814 i Sommeren lod jeg min Mark indgrøfte ved søndre Side og begyndte at indhegne fra den nordre Side.

1814, den 2den Novb. om natten Kl. 11½ blev os født en Søn, Johan Peter.

1816, 15. Juni om Aftenen, blev of født en Datter, Ane Marie Christine.

1817 i Sommeren byggede jeg 3 Fag til den vestre Ende af Stuehuset til Bryggers og Pultekammer samt Kælder under. Ensvidere en Kvist ud i Ostlængen til Spidekammer med flere Indretninger i Huset.

I Efteraaret 1817 var jeg en Handelsrejse til Kjøbenhavn; i den Tid indtraf Reformations- Jubelfesten, hvilken Højtidelighed jeg da fik at se.

1818, den 16. April om Natten mellem 12 og 1, blev os født til Verden en Søn, Knud Christian.

1819 var jeg i Kjøbenhavn i Sept.

1820, den 14. April om Eftermiddagen Kl. 9½ blev os født en Datter, Cathrine Marie.

1822, den 2. April om Morgenen Kl. 1, blev os født en Søn, Christian Frederik. I Juli var jeg i Kjøbenhavn.

1824, 27. Juni, døde min Moder, E. D. Jung, i Kjellerup, 65¼ Aar gl. 25. April s. a. Johan Georg konfirmeret.

1825, 17. April, blev vor anden Søn, Christian, konfirmeret (af St. St. Blicher) og samme Aar kam han hjemmefra til Hr. C. L. Berg i Kjøbenhavn i Handelslære, hvor han indtraf d. 28. Maj 1825. I Juli Maaned 1825 var jeg i Kjøbenhavn, dels i Handelsanliggender og dels for at se til overnævnte Søn. 1826 flyttede bemeldte Søn fra Berg til Silke- og Klædehandler Petersen, hvor han skulde staa i Lære i 5 Aar fra 1ste Januar 1827 til 1ste Januar 1832.

1826, 26. Dec., døde min Stedfader, Knus Sed, i Kjellerup. – 1827 var denne Søn (Christian) hjemme med sin Principals Tilladelse.

1828 i Juli Maaned paa en Rejse til Kjøbenhavn, paa hvilken var med vor Ældste Søn, Johan, der i Kompagnie med Hr. Fjelrad havde Strømper med til Forhandling.

1832 blev Knud Christian konfirmeret og M. E. Dorthea gift med Anders Levring til Riisbak og stod deres Bryllup her den 16-17. Novb.; hun flyttede til Riisbak den 19. Nov., dog havde hun forhen været der af og til for at pleje gamle Jens Levring i hans Sygdam 28).

1833. Den 19. Maj kom vor Søn, Knud Christian, til Kjøbenhavn, hvor han skulde i Handelslære, han kom for det første til sin Fætter, L. Thorning. Den 1. Juni kom han i Silke- og Klædekræmmerlære hos Hr. Dede i Gothersgaden, hvor han stal staa i 5 Aar til 1ste Maj 1837 at regne. Den 28. August gjorde jeg en Rejse til Kjøbenhavn for at se til vore Sønner, hvorfra jeg igen kom hjem 12. Sept.

1834 er Cathrine Marie konfirmeret i Vium Kirke af Pastor Meldahl.

1835 forlod 1ste Aug. Knud Christian Hr. Dede og gav sig som Elev ind paa Veterinær skolen, hvor han dog først blev indskrevet den 1ste Aug. 1836.

1836 blev Christian Frederik konf. i Lysgaard af Pastor Jacobsen.

1836 blev Johan Forpagter af Donsborg. 1837 blev han gift med Marie Dyhr.

1838, den 21. Marts, døde min Broder Michael i Vinderslev, 57 Aar 10 Maaneder gl. Fred være med hans Støv.

1838 købte jeg en Gaard i Elsborg for 650 Rdl. med Omkostninger, hermed fulgte Avl og Afgrøde, og hvortil jeg lod Johan Flytte 29).

1839 var C. Bach hjemme, han etablerede sig som Silke- og Klædekræmmer.

1840 1ste Okt. tog Knud Chr. den fuldstændige Veterinæreksamen og blev da ansat som Lønnet Kandidat ved V.-skolen. I Dec. maatte C. Bach opgive sit Bo.

1848 blev Ane Marie Christine gift med Skolelærer Jens Ravn af Rodskov ved Kalø, og stod deres Bryllup her den 19. Okt.; hun rejste da med sin Mand hjem den 22de. Gud give Lykke og Held 30).

Christian Frederik blev antaget af Landhusholdningsselskabet som Lærling i Landvæsenet og den 1ste Novb. 1841 ansat hos Hr. Proprietær Berg paa Liselund ved Odense, hvor han ankom den 31. Okt. Knud Christian, der var hjemme til sin Søsters Bryllup, rejste tilbage til Veterinærskolen 31. Okt. Peter kørte ham til Aarhus og lagde Vejen om ad Rodskov ned Tøj til Stine. C. B. tjener nu igen som Handelsbetjent i Kjøbenhavn hos A. W. Miiller.

1842 i Foraaret kom Kn. Christian hjem og tog Logis paa Risbak som praktiserende Dyr læge i Lysgaardherred. Han blev til Novb. 1842 forflyttet til Tørslevgaard ved Næstved paa 1 Aar.

1843 mellem 12. og 20. Juli var Christian Bach hjemme en Tur at se til Frænderne. S. a. blev vor Søn Chr. Fred. som Lærling forflyttet til Lillering ved Horsens.

1844, 1 Novb., kom han (C. F.) i Tjeneste som Avlskarl hos Hr. Worm i Nørre . . . . . med Løn 50 Rdl. for 1 Aar. I Foraaret 1844 rejste Kn. Christian til Birkelse i Vendsyssel, hvor han antoges som praktiserende Dyr læge der i Egnen 31).

1845 kom C. B. til at handle igen. Gud give ham Lykke og Held. 1847, 31. Marts, holdt han Bryllup med Jfr. Christiansen 32).

1846 flyttede Chr. Fred. til Lunderupgaard i Vendsyssel som Godsforvalter. Blev forlovet med Enkemand Hastrup og stod Bryllup 10. Aug. 1847. Gud give dem Lykke og Held.

1848, den 3. Novb., blev vor Datter, Dorte Marie Cathrine, gift bort til Skolelærer Rossem i Sjørsløv 34). Gus give dem Lykke og Held. 7. Nov. næstefter blev vor Søn, Johan Peter, ægtviet til Kirstine Finderup 35). Ogsaa derfor nedbede vi Himlens Velsignelse. I disse Dage vare alle vore Børn samlede paa Christian Bach nær.

1849, 21. Marts, blev jeg angrebet af apoplektisk Tilfælde, hvoraf jeg blev lam i venstre Arm og tildels i venstre Side, saa jeg de første 5 Dage ikke kunde mestre Haanden. Hvoraf jeg dog kom mig nogenlunde, saa jeg kan bruge Haanden og være oppe, men om jeg ganske vil komme mig er alene Gud bekendt. Det er i Dag den 19de April, men jeg har ingen Kraft i Armen. Dog kan jeg nu nogenlunde se, at jeg kan benytte Haanden og være paa Færde, men ikke gentlig arbejde, for øvrigt ret rask.

Kongens Geburtsdag d. 6. Okt. 1849 blev jeg hædret med Dannebrogsmændenes Hæderstegn

\*

Ved Skøde af 11. Dec. 1849 er overdraget vor Søn, Johan Peter Keller, alle vore Ejendele efter vor Død med Undtagelse af vort Sølv, mine Bøger og vore Gangklæder. Vort samlede Sølv bestaa af: 1 Potageske, 1 Sukkerske, 1 Fiskeske, 1 Flødeske, 1 Thesi, 1 Sukkertang, 12 Spiseskeer, 8 Theskeer, 1 Pberbøsse, 1 Par skospænder, 1 Hovedvandsæg, 1 Par Sølv hager, 1 Lommeuhr, 1 sølvbeslagen Merskums Pibe med Sølvkradser, 1 Sølv Medalje i Foderal. – Alle fornævnte ting af Sølv bliver efter begge vores Død saaledes at dele mellem vore Børn og Børnebørn til en Amindelse om os:

Johan Georg faar 2 Spiseskeer og 1 Theske; Christen Bach faar vor Potageske; Knus Christian 2 Spiseskeer, 1 Theske, 1 Par Sølvhager; Christian Frederik 1 Fiskeske, 1 Sukkerske; Mette Elisabeth Dorthea Levring 2 Spiseskeer, 1 Theske, 1 Par Skospænder; Ane Marie Christine Ravn 2 Spiseskeer, 1 Theske, 1 Flødeske; Cathrine Marie Rossen 2 Spiseskeer, 1 Theske, 1 Sukkertang; Johan Peter beholder 2 Spiseskeer, 1 ny og 1 gamle Theskeer, 1 Peberbøsse, 1 Thesi.

Børnebørn opnævnt efter os: Johannes Keller i Elsborg faar mit Sølvlommeuhr; Johannes Ravn i Ugelbølle min Merskumspibe med Pung og Sølv-Kradser; den lille Marie Levring i Riisbak faar Moders Hovedvandsæg; Vilhelmine Sophie Keller, der fra Barn har været hos os, faar min Sølvmedalje i Federal.

Hvad vore Klæder angaar, a deler vore Sønner Faderens og Døtrene Moderens imellem sig efter vor Død, saaledes ved Lodtrækning i Venlighed og Kørlighed. Det samme skal være Tilfælde med mine Bøger, saafremt jeg ikke skulle have disponeret derover før min Død.

Skrevet 1ste Juni 1850.” 36)

### Noter:

”Johs. Kellers selvbiografiske optegnelser er venligst stillet til forfatterens rådighed af fru *Vigersa Ketter*, la Coursvej 14, Kbh.

- 1) Havredal, Om farfaderen jfr. Ejnar Poulsen: Viborg Amts Degne. og Skolehistorie. 1957, s. 655; han kaldes her Johan Georg Kellee. En søn, Johan Michael Keller (1751-1823), var lærer i Grønhøj, jfr. sst., s. 653. Farfaderen regnes i øvrigt for at være stamfaderen til den danske slægt Keller, jfr. Personahist. Tidsskrift 7. rk. 2.bd., 1917, s. 176, fodnoten.
- 2) Det var gård nr. 2 i Havredal. Den overtages 1780 af Christoffer Brauner, der udflyttede gården til Trehuse, jfr. Vald. Andersen: Alheden 1953, s. 189, i det flg. citeret som VA.
- 3) Ses også anført med navnet Laier, jfr. VA. s. 238.
- 4) Grønhøj.
- 5) Fåreavler eller -hyrde
- 5\*) Formentlig identisk med den broder, Mikkel Keller, der i en årrække nævnes som gårdman i Thorning, men døde 21/3 1838 som gårdman i Vinderslev, 58 år gl., jfr. side 63. En søster, Anne Margrethe Keller, er i 1814 tjestepige i Viborg, jfr. Thorning dåbsre. 41 r 1 anf. år
- 6) Anna Margrethe Jung, f. 1749, gift med Philip Fr. Brauner i Trehuse, Frederiks sogn.
- 7) Michael Rodevald Gjørup, landvæsenekommissær; forvalter ved Alhedens kolonier, 1810-26 tillige amtsforvalter over Viborg Amt.
- 8) Johs. Bartel, f. 1764, g. m. Cathrine Marg. Bitsch, f. 1767, datter af Johs. Peter Bitsch og Eva Jung, jfr. VA. s. 233.
- 9) Hans Munk, sognepræst i Frederiks 1781-96, jfr. VA. s. 141.
- 10) Skaaphus, d. v. s. fårehus, i Aunds, dengang Danmarks største bondegård med ca. 8.000 tdr. land
- 11) Skaaphus ejedes 1784-1800 af hristen Hahke, jfr. Trap, bd. 8, s. 207.
- 12) Hans ChristensenLund i Fjederholt, Rind sogn.
- 13) 22/6 1808 skøde fra Cristen Nielsen til Johs. Keller på en gård i Thorning, htk. 2-5-2-0, købesum1440 rdl.
- 14) Johan Holstein (1774-1832), herredsfoged i Lysgaard-Hids herreder 1805-25, derefter birkedommer i Kbh.
- 15) Gårdmand Anders Christensen Overgaard i Ungdrup, måtte 1823 fratræde som sognefoged.
- 16) Johan Arndt: Sex Bøger on den sande Christendom,1734, 5. oplag 1784.
- 17) Formentlig: Heinrich Miüller: Aandelige SpareTimer eller 150 Huus- og Bord-Aand-Akter, bd. 1-3, 1667-69.
- 18) ”Den Viborg Samler” udkom 1773-1839 og fortsattes som: Viborg Stifts-Tidende.
- 19) Christen Gundorph,, sognepræst i Thorning 1787-1819.
- 20) ”Fyens Stifts Journal” (Iversens fynske Avis), fra 1780 udg. af bogtrykker i Odense Chr. Iversen, H. C. Andersens vel-ynder.
- 21) Oplysninger om dette læseselskab har ikke kunne findes.
- 22) Jac. Mandix: Forsøg til en systematisk Haandbog over den danske Landvæsens-Ret, bd. 1-2, 1800, 2. udg. 1813.
- 23) Mathias Hagerup: Den dansk-norske Lovkyndighed.. til juridisk Haandbog for Lovkyndige Borgere, bd 1-2, 0805.
- 24) Blicher omtaler Jos. Keller flere gang, således i sin beskrivelse af Viborg amt 1838 og i flere breve, jfr. Steen Steensen Blichers Samlede Skrifter, ved Jeppe Aakjær og Johs. Nørvig, bd.7, 1921, s.258, bd. 22, 1928, s. 5, 141 f., 242, og bd. 31. 1932 s. 31, 42 f. og 229 f.
- 25) Rasmus Poulsen Dons (1789-1838), boghandler, stifts bogtrykker, sparekassedirektør og stempelpapirforvalter i Viborg, jfr. O. v. Spreckelsen: Viborg Bys Borgerbog, 1955, s. 251.
- 26) Jacob Christen Jacobsen, sognepræst i Thorning 1831-5.
- 27) Donsborg, gård I Sjørsløv sogn.
- 28) Andreas Severin Levring, døbt Sjørsløv 19/7 1807, søn af selvejer-gnd. og hosekræmmer Jens Pedersen Levring og Marie Cathrine Krogsgaard. Han døde på Risbak i Sjørsløv sogn 5/3 1871.

- 29) Johan Georg Keller, død Elsborg gamle Mølle 24/ro 11895. Gift Sjørsløv 15/9 1838 med Mette Marie Dyhr, (24/3 1806-5/5 1876), dt af degn i Thorning Peder Christensen Dyhr.
- 30) A. M. C. Keller, gift Thorning 19/ro 1841 med Jens Christensen Raun, lærer i Hornslet og Mørke, fra 1850 kirkesanger og lærer i Sahl, jfr. Ejnar Poulsen: Viborg Amts Degne- og Skolehistorie, 1957, s. 713.
- 31) Knud Christian Keller døde 8/3 1879 på gården Vestruplund i Vendsyssel, som han ejede, og hvorfra han drev dyrløgepraksis. Han var Branddirektør og den første formand for ”Jydske Dyrlægeforening”, jfr. J. Philip Hansen og C. Grove Vejlstrup: De Danske Dyrlægeforening 1849- 1949, 1949, s. 19 (portært) og s. 146.
- 32) C. B. Keller, klædehandler på Købmagergade i Kbh., lånte 1846 St. St. Blicher 20 rd., jfr. Blichers samlede Skridter, bd. 32, 1933, s.1181, og Nationaltidende 10/3 1941 (Hans Ellekilde: ”Nye ukendte Blicher-breve”).
- 33) Chr. Fr. Keller blev 1847 gift med Karen Larsen Møller, enke efter proprietær Laurids Hastrup til Lindegård(!) i Jetsmark sogn, som Chr. Fr. Keller overtog og ejede til 1858. 1856-99 var han ejer af Kettrupgård, ligeledes i Vendsyssel; jfr. C. Klitgaard: Hvetbo Herred, bd. 2, 1907, s. 55 og 107.
- 34) Ebbe Jepsen Rossen, 1852-77 lærer og kirkesanger i Sjørsløv, jfr. Ejnar Poulsen, anf. arb., s. 594.
- 35) Johan Peter Keller, død Thorning 12/7 1888 som gårdmand og fhv. sognefoged. Hustruen, Kirstine Finderup, hvis fader, Frederik Finderup, ejede Knudstrup kro, er født i Rindsholm 28/12 1823 og død Thorning 18/12 1891.
- 36) Johs. Keller døde i Thorning 12/8 1852, hans hustru døde sammesteds 5/12 1853. Johs. Kellers død er bekendtgjort i ”Viborg Stifts- Tidende” 16/8 1852.